

Colecția Koch – parte integrantă a patrimoniului comunitar universitar

Colecția Koch este inclusă în fondul Bibliotecii Științifice Medicale USMF „Nicolae Testemițanu” odată cu întemeierea Institutului de Medicină din Chișinău la 20 octombrie 1945. Ca bază a servit fondul de literatură a Bibliotecii institutului de medicină din Kislovodsk. În 1942 - perioada ocupației Caucazului de Nord de către armata germană, o parte a colecției a fost jefuită iar cărțile salvate de către populația locală au fost transmise Bibliotecii Institutului de Medicină nr. 2 din Sankt-Petersburg (evacuat în timpul blocadei în Kislovodsk) transformat în 1944 în Institutul de Medicină din Kislovodsk și apoi transferat la Chișinău conform unor decizii guvernamentale a U.R.S.S. În toamna anului 1945, la Chișinău a sosit cu eșalonul cadrul didactico-profesoral, studenți, o parte din baza tehnico-materială, laboratoarele și biblioteca. Astfel, Colecția Koch a ajuns să se păstreze în fondul bibliotecii noastre.

În perioada inițială de formare a BȘM USMF „Nicolae Testemițanu”, în anii 1955-1956, fondul a fost împărțit între 2 biblioteci: a Institutului de Medicină din Chișinău și a Bibliotecii Științifice Medicale Republicane. Publicațiile vechi și rare, edițiile periodice, monografiile datând cu anii 1900, au rămas la Institutul de Medicină. Aceste publicații au fost incluse în fondul general și s-au aflat în sala de lectură pentru corpul didactic, iar apoi a fost transferat în subsolul blocului central al Universității, unde a fost organizat în baza criteriului lingvistic. În 1970, Colecția Koch a fost transferată, conform ordinului rectorului - Vasile Anestiadi, la catedra de anatomie patologică. În incinta catedrei colecția a fost păstrată în condiții ameliorate: într-o cameră mare, în dulapuri cu vitrine de sticlă. În 1984, colecția a fost din nou transferată în blocul central într-o sală aparte, în care se află și în prezent. Mutarea atât de frecventă a colecției a avut consecințe nedorite asupra ei, dar cărțile au ajuns totuși la noi într-o stare fizică satisfăcătoare datorită suportului hârtiei alcătuit din materiale naturale, fiind de o bună calitate.

Colecția Koch reprezintă o valoare bibliofilă considerabilă, fiind una dintre cele mai mari colecții personale de carte veche și rară medicală din Europa. Cele peste 2600 exemplare în 14 limbi străine (germană cu caractere gotice, latină, greacă, franceză etc.) prezintă un enorm interes pentru cercetători, bibliografi și bibliofili. Tectonica colecției domină în mod preponderent literatura medicală, dar include și cărți din alte domenii: filozofie, biologie, religie, istorie etc. Cărțile din Colecția Koch dețin Ex Libris-uri imprimate pe fața interioară a copertei, unele publicații păstrează ștampila și semnătura personală a proprietarului, dedicații și autografe. Două Ex Libris-uri au aparținut doctorului Koch: „Dr Koch” și „Richard Koch”, dar se întâlnesc și altele: „Maria Rosenthal” (soția lui Richard Koch – Maria Koch-Rosenthal), „I. H. Epstein”, „ELH”, „Georges Dreyfus”, „E. M. 1839”, „I.C.G. Reuss”, „Marchionis Salsae”. Ex Libris-ul constituie veriga dintre colecționar și carte ce permite de a stabili istoricul apartenenței cărții: câți proprietari a avut și cine a fost ultimul din ei, localizarea păstrării publicației.

În cărți se întâlnesc numeroase însemnări marginale, făcute în diferite limbi pe spațiile albe ale paginilor care sunt nespuse de prețioase pentru cercetare și permit studierea celor care au utilizat cărțile pe parcursul secolelor.

Bibliotecile și colecțiile private permit o privire informativă despre interesele, pasiunile și tendința de posesivitate a stăpînitorilor lor. În cazul în care posesorii lor le utilizează în calitate de biblioteci de lucru; sublinierile, textele scrise pe margine, adăugirile documentează cunoștințele de formare în confruntarea cu textele, intențiile științifice precum și profilul intelectual al colecționarului; dedicațiile ce se conțin în cărți asigură identificarea nivelului apartenenței sociale și se referă la rețeaua personală.

Peste 300 publicații din colecție sunt editate în sec. XVI-XVIII, dintre care 150 sunt considerate deosebit de valoroase. Aceste publicații se impun printr-o prezentare grafică deosebită: coperta în majoritatea cazurilor este executată în piele sau pergament, cotorul – cu imprimări, cărțile conțin numeroase gravuri, sunt abundant ilustrate.

În această categorie se înscriu unele dintre primele tipărituri din Europa: „Filosofia ocultă” de Agrippae (1510; 1531); “Consilierul” de Aponensis (1521); “Istoria naturală” de Plinius (1525); lucrarea „Despre medicină” de Aegineta (1532); „Farmacopeea nouă” de Aetius (1534) etc. Menționăm prezența în colecție a operelor din sec. XVI-XVIII a personalităților marcante din medicină: Hippocrate; Avicenna; Paracelsus; Galenus; Fernelius; Fabricius; Caelius; Haller etc.

Un bogat fond de referință include enciclopedii generale și specializate, dicționare enciclopedice, dicționare poliglote în germană, latină, greacă, franceză, rusă etc. Printre acestea se numără: „Dicționarul istoric și critic” de Pierre Bayle editat în 1697 în 2 volume; „Dicționar grec - latin” de Henrico Stephano

editat în 1607; „Dicționarul greco-latin medical” de Bartolomeo Castellus editat în 1713; enciclopediile lui M. Diderot & D’Alembert în 36 volume editat în aa. 1778-1781 etc.

Colecția dispune de o varietate de opere complete, o conotație deosebită îi conferă prezența publicațiilor din sec. XVIII-XIX în limba franceză: una dintre primele ediții a lui Voltaire în 63 volume; enciclopedia lui Buffon (19 volume); opera lui J.M. Charcot (9 volume); opera lui Cabanis (5 volume) etc.

Studierea Colecției Koch de către colaboratorii bibliotecii pe parcursul anilor s-a încununat cu editarea indicilor bibliografici. Indicele editat în 1974 în limba rusă a fost distribuit centralizat pe tot spațiul fostei URSS. În urma acestui fapt interesul față de colecție a crescut. Pe adresa bibliotecii au început să vină scrisori din diferite regiuni ale fostei U.R.S.S., cerințe cu solicitarea cărților, informației din cărți. Îndeosebi, suscita o curiozitate deosebită cartea „Filozofia ocultă” de Agrippae, care conține elemente și ceremonii de magie. Au fost multe solicitări pentru această carte.

În 1995 a fost editat încă un indice bibliografic „Cărți rare din Colecția Koch”, care relevă valoarea incontestabilă a acestei colecții.

Una din direcțiile prioritare ale activității actuale a bibliotecii este realizarea conservării Colecției Koch, care impune un program cu o implicare de tip managerial la nivel administrativ. Lucrurile devin realizabile datorită eforturilor administrației USMF „Nicolae Testemițanu” și a Bibliotecii Științifice Medicale în cadrul relațiilor de colaborare cu instituții din domeniul ocrotirii sănătății din Germania.

În cadrul acestei colaborări, biblioteca noastră a fost vizitată în a. 2012 de Dr. Kuttner, specialist în manuscrise și cărți rare de la Biblioteca Universității din München. Scopul vizitei dlui Dr. Kuttner a fost de a evalua Colecția Koch și de a veni cu recomandări în vederea conservării acesteia. Specialistul german a examinat publicațiile și a menționat că starea fizică a colecției este satisfăcătoare, dar totodată a selectat 168 cărți pentru restaurare în laboratoare performante din Germania. În cadrul unei întâlniri cu administrația USMF „Nicolae Testemițanu”, Dr. Kuttner și-a exprimat recunoștința către personalul Bibliotecii Științifice Medicale pentru faptul că a reușit să păstreze de-a lungul anilor această Colecție de carte veche și rară, care a aparținut compatriotului său, Richard Koch. În baza activității sale de cercetare, Dr. Kuttner a intrat în contact de mai multe ori cu colecții germane sau cu rămășițele acestora în Estonia, Serbia și Bulgaria. Din spusele Dlui, nu a avut însă în experiența sa, ca o colecție să fie îngrijită cu așa un devotament și sîrguință excepțională.

În rezultatul colaborării moldo-germane privind conservarea Colecției de carte veche și rară Richard Koch, Fundația Reemtsma din Hamburg a acordat 55.000 €, care vor fi cheltuiți în conformitate cu raportul vizitei de lucru la Chișinău a Dlui Dr. Sven Kuttner pentru lucrările de restaurare, instalarea sistemului de rafturi “Zambelli” în spațiul nou, acordarea boxelor speciale pentru păstrarea cărților vechi etc. În timpul apropiat vor fi create condiții adecvate, fiind alocat spațiu corespunzător normelor de conservare a documentelor, iar în curând colecția va fi amplasată într-un nou sediu. În clădirea nouă sunt prevăzute un depozit climatizat și o sală specială de lectură pentru Colecția Koch.

Putem cu fermitate să afirmăm că prin posesia acestei comori bibliografice, care se păstrează la Biblioteca Științifică Medicală USMF „Nicolae Testemițanu” suntem în mare avantaj față de alte instituții deținătoare de valori bibliofile. Colecția Koch reprezintă o valoare deosebită ca moștenire spirituală a bibliotecii și îmbogățește patrimoniul național cultural, constituind o compilare prețioasă de informație medicală, care va oferi și peste ani răspunsuri la multe din întrebări privind istoria medicinei.

Valoarea colecției speciale a lui Richard Koch se bazează în primul rând nu pe obiecte individuale, ci pe caracterul de ansamblu în calitate de bibliotecă a emigranților. Tocmai în exil pierderea amară de cărți a devenit pentru emigranți expresie a existenței lor individuale la fel de evidentă precum și dureros de conștientă – însoțitorii lor pentru îmbogățirea spirituală, care au putut să le încălzească sufletele fără adăpost, agitate și dezrădăcinate în exil. Doar studierea relativ nouă a exilurilor s-a dedicat colecționarilor de cărți, care au putut supraviețui în exil politica distrugerii și nimicirii naziste; în acest context istoric biblioteca privată a lui Richard Koch urmează să fie identificată.

Bibliografie:

1. GROSSU, I. Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Ch., 1995. – P. 393-396;
2. KUTTNER, S. Aviz cu privire la colecția specială Richard Koch a Universității de Stat de Medicină și Farmacie ”Nicolae Testemițanu” din Chișinău, Republica Moldova. Universitatea „Ludwig-Maximilians-Universität München”. - München, 2012.
3. LIPCANU, L. Raport de autoevaluare pentru atestare 2006. – Biblioteca Științifică Medicală USMF „Nicolae Testemițanu”;
4. СЕЛИВАНОВА, Н. Рихард Кох на Кавказских Минеральных Водах // Известия Вузов. Северо-Кавказский регион. – 2008. - № 6. – с. 74-78;
5. СЕЛИВАНОВА, Н. Рыцарь науки // Кавказская здравница. – 2007. - № 114.
6. СНЕГОВСКАЯ, Ц. Загадка одной коллекции // Ставропольская правда. - 1987. - № 142;
7. Приказ № 427/699 от 31 августа 1945 г. «О переводе Кисловодского Медицинского Института Наркомздрава СССР в г. Кишинев и переименовании его в Кишиневский Медицинский Институт Наркомздрава Союза СССР» // Книга приказов Кисловодского Медицинского Института 1945 г. № 4.

**Nona Șoroc, șef Secție Colecții Speciale BȘM USMF „Nicolae Testemițanu”
Augustin Stepanov, șef Oficiu Restaurare, Secția Colecții Speciale BȘM USMF „Nicolae Testemițanu”**